

LESY V SOUSTAVĚ NATURA 2000

Území soustavy Natura 2000 postihují v České republice většinu významných vegetačních typů. Bezsporu největší plochy v rámci naturových lokalit jsou tvořeny lesními stanovišti. Mezi evropsky významnými typy lesních „habitatů“ jsou přitom zastoupeny lesy všech základních vegetačních stupňů – od nížinných luhů až po horské lesy a porosty kosodřeviny.

LESY PLANÁRNÍHO STUPNĚ

V nejnižších položených a nejteplejších oblastech ČR, v nichž je krajina již odedávna podřízena zemědělství, se dodnes bohužel dochovalo už jen málo lesních komplexů. Přesto je zde vyhlášena řada naturových lokalit, kde jsou předmětem ochrany buď samotné lesy, nebo druhy fauny a flóry na lesní prostředí vázané. Kromě vápnomilných šípákových doubrav, eurosibiřských stepních doubrav či nížinných lužních lesů jsou tak v těchto územích chráněny i některé teplomilné druhy hmyzu či rostlin, vázané na řídké lesy.

Ukázkou větších území s lesy nížinného neboli planárního vegetačního stupně jsou naturové lokality v panonské biogeografické oblasti, která zaujímá jižní část jihomoravského kraje: např. EVL Hodonínská doubrava (ze stanovišť chráněny lužní lesy, panonské dubohabřiny a stepní doubravy, z naturových druhů např. mečík bahenní, roháč obecný či

někteří netopýři), EVL Milovický les (panonské duboha-břiny a ší-pákové doubravy, stepní doubravy, bourovec trnkový, roháč obecný atd.) či EVL Soutok – Podluží („měkké“ i „tvrdé“ lužní lesy, panonské dubohabřiny, z druhů např. brouci lesák rumělkový, páchník hnědý, tesařík obrovský).

Mezi význačná území s nížinnými lesy patří také ptačí oblast Bzenecká Doubrava – Strážnické Pomoraví. Jedinečné biotopy (borové lesy a zbytky doubrav na vátých písčích) zde hojně osidlují jinde jen vzácné druhy ptáků – mj. strakapoud prostřední či lelek lesní (pro tento druh jsou typickým hnízdním stanovištěm borové lesy na písčích s podrostem vřesu). V luhu Moravy tu navíc hnízdí jedinečná lesní kolonie čápa bílého, největší v ČR (20-25 hnízdicích párů).

V Čechách lze z lokalit s výskytem nížinných lesů jmenovat např. EVL Žehuňsko (předmětem

Datel černý je typickým dutinovým druhem. Opuštěné hnízdní dutiny tohoto druhu mohou následně využívat i další ptáci (např. sovy sýc rousný, kulíšek nejmenší atd.).

Druhově bohaté doubravy s mochnou bílou (*Potentillo albae-Quercetum*) a také s vemeníkem dvoulístým, zvonkem broskvolistým atd. Jsou jedním z biotopů zahrnutých v rámci přírodního stanoviště eurosibiřských stepních doubrav (EVL Vůznice).

Evropsky významný druh střevíčník pantoflíček (na snímku již odkvétající) se nejčastěji vyskytuje ve světlých lesích. Největší populace o stovkách trsů jsou známy na jihovýchodě Moravy (Litenčická pahorkatina), v Podyjí či ve středních a severních Čechách (Džbán, Kokořínsko).

DOLE:

Lokalita Plzeň - Zábělá představuje cenný komplex doubrav a dubohabřin v údolí Berounky na samém okraji Plzně. Předmětem ochrany je také xylofágní brouk páchník hnědý.

ochrany jsou mj. šipákové a stepní doubravy či roháč obecný). Zcela unikátní je EVL Dománovický les, ležící na Kolínsku asi 10 km JZ od Chlumce nad Cidlinou. Toto území vedle refugia xylofágního hmyzu (roháč obecný) a naleziště poměrně silné populace (~150 trsů) střevíčníku pantoflíčku představuje zároveň poslední recentní lokalitu s výskytem hnědáka osikového. Tento kriticky ohrožený motýl je vázaný na lesní světliny a paseky s hojným náletem jasanu ztepilého. Podobnou strukturu porostů dřívě zaručovalo pařezinové hospodaření v nízkých a středních lesích spolu s lesní pastvou.

Upuštění od tohoto způsobu hospodaření ale zapříčinilo ústup druhu v celé Evropě a aktuálně je hnědásek osikový na pokraji vyhynutí už i ve zmíněné EVL.

STŘEDNÍ POLOHY - PAHORKATINY

V kontinentální biogeografické oblasti přesahují výše zmiňované typy teplo- a světlomilných lesů do pahorkatinného (kolinního) stupně. Mezi nejvýznamnější lokality teplomilnějších typů lesních stanovišť patří v kontinentální části jižní Moravy např. EVL Újezdecký les, Podyjí nebo Krumlovský les v Bobravské vrchovině (vých. od Moravského Krumlova). V těchto územích už tvoří významnou část lesních biotopů také dubo-habřiny. Podobný charakter mají i lokality v Českém Krasu (Karlštejn-Koda, Karlické údolí), v Českém Středohoří (Ostrý, Binov-Bobří soutěska, Lhota, Velký vrch-Černodoly) či na Křivoklátsku (Vůznice).

Pahorkatiny jsou na lesní „naturové“ lokality obecně bohatší než širé roviny. Mezi nejlépe zachovalá lesnatější území stupně dubo-habřin patří např. Znojensko (EVL Podyjí, EVL Kaňon Dyje) nebo Křivoklátsko. Zde v údolí Berounky a jejích přítoků najdeme četné lokality, hostící celou škálu lesních stanovišť. Předměty ochrany jsou tu nejen již

zmíněné teplomilné doubravy, dubohabřiny, ale hojně i suťové lesy (EVL Týřov – Oupořský potok, Kohoutov, Vůznice, Lánská obora). Také už se zde vyskytují květnaté typy bučin. Některé lokality mají velký význam i pro xylofágní druhy hmyzu – např. roháč obecný, páchník hnědý (ten je společně s dubo-habřinami

Suťové lesy jsou plošně nejvíce zastoupeny na vulkanitech Doupovských hor, hojně vyvinuty jsou však i v zaříznutých údolích řek a potoků na Křivoklátsku, v Podyjí či Moravském krasu.

předmětem ochrany i v EVL Plzeň – Zábělá na vých. okraji Plzně). Lesnaté oblasti jsou biotopem i pro řadu lesních druhů ptáků – Křivoklátsko je mj. vyhlášeno i jako ptačí oblast pro žlunu šedou, strakapouda prostředního či včelojeda lesního.

Z dalších významných území nesmíme zapomenout na Litovelské Pomoraví a lokality ve stř. a vých. Čechách (EVL Dymokursko, Žlunice – Skochovice, Nechanice – Lodín). V Moravském krasu jsou vedle dubohabřin již výrazně zastoupeny také suťové lesy, květnaté i vápnomilné bučiny. Z druhů jsou charakteristic-

Vrch Buková hora v EVL Chejlava na jižním Plzeňsku. Ilustrativní ukázka přírodního komplexu se zachovalými bučinami v rozmezí nadmořských výšek 400-650 m n.m.

ké střešní pantoflíček, mech šikoušek zelený či kovařík fialový, jehož larvy se vyvíjí v dutinách listnatých stromů. Největší rozloha dubohabřin v ČR je chráněna v EVL Chříby (zde však už plošně dominují květnaté bučiny – rovněž největší v ČR). Nejrozsáhlejší porosty suťových lesů jsou pak zachovány na vulkanitech Doupovských hor: EVL Doupovské hory, Hradiště (vojenský újezd) či v dalším vojenském újezdu – EVL Libavá v Oderských vrších. I zde jsou již podstatnou součástí lesních komplexů bučiny.

VYŠŠÍ POLOHY – KRÁLOVSTVÍ BUKŮ

Bučiny jsou u nás nejrozšířenějším přirozeným vegetačním typem – jejich výskyt sahá od cca 400 m n.m. ve vyšších pahorkatinách (jmenované lokality na Křivoklátsku či EVL Labské údolí, dále třeba EVL Lichnice – Kaňkovy hory v Železných horách, Lužickohorské bučiny, Libavá) až po supramontánní polohy nejvyšších pohoří. Z hlediska lesnické typologie se jedná o 4. (bukový), 5. (jedlo-bukový) až 6. lesní vegetační stupeň (smrko-jedlo-bukový). Zde všude buk

tvoří dominantu lesních společenstev a není divu, že je rozlišeno několik naturových typů bukových lesů: Květnaté bučiny se vyskytují poměrně velkoplošně od středních poloh výše, nejčastěji na středně úživných podkladech. Vápnomilné okroticové bučiny jsou u nás zastoupeny vzácněji, vedle již jmenovaných krasových území převážně na lokálních výchozech vápenců (např. v Pošumaví – EVL Čepičná), na opukách (ve Džbáně – EVL Smradovna, Bílichovské údolí) či vápnitých pískovcích (na Turnovsku – Průlom Jizery u Rakous). Acidofilní bučiny jsou pak úplně nejběžnějším typem naturových lesů v ČR, vyskytují se zejména na chudších podkladech a ve všech horských polohách.

Právě na horách a v podhůří jsou v rámci ČR zachovány největší lesní komplexy. Jedním z neznámějších porostů je asi smrko-jedlová bučina v šumavském Boubínském pralese (EVL Šumava také mj. pokrývá největší rozlohu acidofilních bučin). Z dalších EVL charakteristických větším výskytem bučin jmenujme ještě aspoň Beskydy, Doupovské hory, Krkonoše, Boletice, Východní Krušnohoří, Jizerskohorské bučiny, Rychlebské hory, EVL Čechovský les či Haltravský hře-

V EVL Lichnice-Kaňkovy hory v Železných horách jsou zastoupeny květnaté i acidofilní bučiny středních poloh (kolem 500 m n.m.), na strmých svazích pak i suťové lesy.

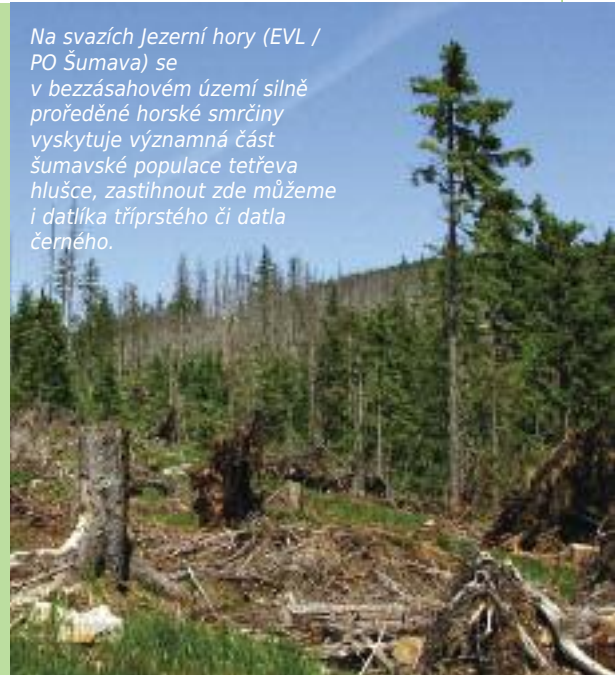

porosty s četnými světlinami umožňují rozvoj typického bylinného podrostu (např. borůvek), čehož využívají i tetřev hlušec nebo jeřábek lesní (pro oba je nejvýznamnější oblastí Šumava). Názor, že kůrovcem poškozená (uschlá) smrčina představuje „mrtvý les“ je tak velmi zavádějící. Pro

Snad nejznámější horský prales – Boubínský, tvoří jej acidofilní smrko-jedlová-bučina na jižním svahu masivu Boubína (EVL a PO Šumava).

Na svazích Jezerní hory (EVL / PO Šumava) se v bezzásahovém území silně proředěné horské smrčiny vyskytuje významná část šumavské populace tetřeva hlušce, zastihnout zde můžeme i datlíka tříprstého či datla černého.

ben v Českém lese atd. Zachovalé porosty pralesního charakteru, nejlépe bukové, preferují také brouci tesařík alpský (EVL Velký a Malý Bezděz, Chříby) či velmi vzácný rýhovec pralesní (prales Mionší v Beskydech).

Bučiny v některých zmíněných územích (a lesy vyšších poloh obecně) jsou také jádrem ptačích oblastí chránících populace čápa černého, těžišťem rozšíření některých sov (kulíška nejmenšího, puštíka bělavého, syce rousného) nebo řady druhů šplhaviců. Známý datel černý se vyskytuje na většině území ČR, pro strakapouda bělohřbetého jsou však vyhlášeny PO pouze na Moravě (vedle Beskyd je to PO Horní Vsacko a PO / EVL - Hostýnské vrchy).

HORSKÉ LESY

Nakonec se dostáváme i k nejvyšším horským polohám, kde dominují jehličnaté porosty – smrčiny a kosodřevina. Dosti zkršená je představa, že horské hvozdy jsou vždy husté a neproniknutelné. To platí jen zčásti a vyhovuje to i řadě naturových živočichů – jmenovat lze typicky lesní šelmy rysa, vlka a medvěda (všichni spolu žijí jen v Beskydech, rys je navíc chráněn i na Šumavě a v Boleticích). Přirozené horské smrčiny nejvyšších poloh nebo rašelinné lesy jsou ale často spíše rozvolněné. Stanoviště acidofilních smrčin hostí i druhy s vazbou na přestárlé a (často kalamitně) rozpadající se porosty (např. datlík tříprstý). Narušené

Výskyt vlků je podmíněn rozlehlými lesními komplexy s minimálním rušením. V ČR se jediná populace (pouhých několika jedinců) vyskytuje v okolí česko-slovenské hranice v Beskydech.

zmíněné živočichy je totiž ponechávání stojících uschlých stromů a nezasahování ze strany člověka důležitějším faktorem než zapojené stromové patro.

